

Lehetőségek, perspektívák, értelmezések

Alabán Ferenc:

Hungarológia és önismeret

HAJTMAN KORNÉL

Alabán Ferenc új kötetében ismét azzal a kihívással nézett szembe, hogy megkísérelje összefoglalni, értelmezni és elhelyezni korunkban a hungarológia fogalmát és tárgyát. Mindezt a legújabb, *Hungarológia és önismeret* című kötetében, amely a Nap Kiadónál jelent meg 2012-ben.

Ha sorra vesszük a szerző eddigi kötetait, akkor megfigyelhető, hogy szinte valamennyiben említést tesz a hungarológia problematikájáról. Azonban ez az első olyan műve, amelyet teljes egészében ennek a fogalomnak szentel. Ami nem egyszerű feladat, hiszen egy sokirányú tudományágról van szó, amelynek irodalmi, nyelvészeti, folklorisztikus és politikai ága is van. A szerző azonban nem esik kétségbe a sokrétűségtől, hanem fokozatosan végigvezeti az olvasót a hungarológia útjain.

A kötet a gondolatmenet kezdetén egy szócikket idéz a *Magyar Virtuális Enciklopédiából*, azaz a hungarológia fogalmának definícióját adja meg, amelyben a következő sorokat fedezhetjük fel: „Az 1990-es évek vitáiban ismét fölvetődött elméleti megalapozásának és diszciplínaként meghatározásának igénye. Gyakorlatban a kutatóhely szakember-adottságától függ, mit értenek rajta, esetenként országismeretet is.” (13.) Ez a mondat szinte mindent elárul a téma kutatásának nehézségeiről, hiszen nincsenek konkrét definíciók, amelyekre támaszkodni lehet.

Ezért aztán az első részben – melynek címe a *Jövő hungarológiája* – a szerző megkísérel bemutatni a hungarológia tárgyát. A *Hungarológia irányjai* című fejezetben különböző definíciókat mutat be, amelyek segítségével

bepillantást nyerhetünk a fogalom történetébe és átalakulásába. Legvégül pedig a legújabb álláspontot is megismerhetjük, amely szerint ennek a kutatási területnek két iránya létezik. „Az egyik irány önálló tudományszakként értelmezi a magyarságtudományt, s ennél fogva igyekszik definiálni saját kutatási tárgyát, alkalmazott módszereit és eljárásait, a másik elgondolás viszont gyűjtőfogalomnak, interdiszciplináris feladatköröket egyesítő tudományos tevékenységnek tartja a hungarológiát.” (17.)

A további fejezetekben (a *Hungarológia perspektívái I-III.*) egy-egy újabb problematikát vázol fel. Az elsőben azokat a fórumokat, intézményeket mutatja be, amelyek segítették a „hungarológia távlatainak és horizontjainak kibontakozását.” (31.) A második fejezetben a nyelv fontosságát és a jelképeket emeli ki Alabán Ferenc. Itt nemcsak a magyar nyelv és jelképek ápolására és megőrzésére gondol, hanem az idegen nyelvre is. Pontosabban a hungarológia egyik lehetőségét a magyar történelem, kultúra és nyelv idegen nyelven való oktatásában látja. A harmadik fejezetben a tudományág jövőjét és perspektíváit tárja az olvasó elé. Mindezt nemcsak elméleti szinten teszi, hanem számos olyan intézményt, kutatóintézetet felsorol, amelyek a jövőben eredményesebbé tehetik a diszciplína fejlődését.

A következő nagyobb rész *A sajátosság és az identitás kontextusa* címet viseli. Az itt található tanulmányok nagyrészt a határon túli irodalommal foglalkoznak, pontosabban a szlovákiai magyar irodalommal, amelyről a szerzőnek számos tanulmánya látott napvilágot. Ebben a fejezetben részben az eddigi kutatási eredményeit summázza, továbbá újabb vizsgálati eredményeiről is számot ad, például a Mikszáth Kálmánról szóló tanulmányában, amely *A realista író palóc és szlovák kontextusai* címet viseli. Itt az író a szlovákok, a szlovák nyelv perspektívájából vizsgálja, valamint műveinek szlovák fordításairól is alapos képet kapunk. A további tanulmányokban (*Kontextusok a magyar irodalom világában, Sajátosságok és nemzeti identitás*) a szlovákiai magyar irodalmat értelmezi. Az előbbiben egyfajta történeti áttekintést nyújt, bemutatja a változásokat és azok tényezőit. Az utóbbi szövegében pedig minderre reflektál, és megpróbálja értelmezni az esetleges változásokat. „Komplex irodalmi fejlődésképek, helyzetfelmérések nem is készültek a közelmúltban, pontosabban csupán bizonyos alkalmakhoz, éves kimutatásokhoz kapcsolódnak összegzések, a kritikából hiányzott és hiányzik továbbra is a rendszeresség igénye.” (86.) „A múlttal való szembenézés az egész irodalmi életet és íróársadalmat érinti, nemcsak a kiválasztottakat.” (88.) Ezekből az idézetekből kiderül, hogy a szerző a legfőbb problémának a rendszerező munkák hiányát tartja, valamint a kortárs szerzők és irodalomtörténészek múlthoz való viszonyának problematikuságát.

Azt, hogy a hungarológiát hogyan, milyen módon érdemes művelni, az utolsó előtti egységben mutatja be, amelynek címe: *Az önismeret forrásai*. Itt

egyrészt összefoglalja a két háború közötti csehszlovákiak magyar irodalom történetét (*Regionalizmus–európaiság–önismeret*), továbbá néhány szerző munkásságára is kitér, többek között Forbáth Imréére, Fábry Zoltánéra valamint Győry Dezsőére. A következő fejezetekben pedig egy-egy régebbi szintetizáló munka elemzését olvashatjuk (GÖREMBEI András, *Irodalom és nemzeti önismeret*, Bp., Nap Kiadó, 2003.; FÓNOD Zoltán, *Üzenet – A csehszlovákiai magyar irodalom 1919–1945*, Pozsony, Madách-Posonium, 2002; TURCZEL Lajos, *Két kor megszgyén*, Pozsony, Madách-Posonium, 2007).

Az utolsó részben pedig a szerzővel ismerkedhetünk meg jobban két interjú segítségével. Az egyikben Alabán Ferenc beszélgetőtársa Fónod Zoltán, a másikban Sánta Szilárd. Ezekben közelebb kerül hozzánk, előbbre lép a tanulmányok mögött megbúvó szerző, és megismerhetjük eddigi munkásságát és terveit.

A *Hungarológia és önismeret* című könyv legnagyobb erénye, hogy nem hoz definíciókat, dogmatikus kijelentéseket, hanem felvillantja a lehetőségeket, amelyek mentén az ebben a témakörben jobban elmélyedni kívánó olvasó elindulhat. Egyfajta útmutató a hungarológia erdejében, amely nem mondja meg helyes irányt, csupán bemutatja, hogy melyik úton mi található, és azt már mindenki maga dönti el, hogy melyiken indul el.

(Nap Kiadó, Dunaszerdahely, 2012)

